

## การประชุมระดมความคิด เรื่อง

### มาตรการช่วยเหลือการตลาดลำไยของรัฐบาล ปัจจุบัน และอนาคต

วันพฤหัสบดีที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 เวลา 8.00 – 16.30 น.

ห้องประชุม นคร ณ ลำปาง อาคารศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

#### ผู้เข้าร่วมประชุม

เกษตรกรชาวสวนลำไย	จำนวน	37	คน
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	จำนวน	18	คน
มหาวิทยาลัย	จำนวน	25	คน
สื่อมวลชน	จำนวน	4	คน
รวมทั้งสิ้น		84	คน

**ผู้จัดประชุม** โครงการวิจัย ระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรและบริการ ระยะที่ 1 ภาคเหนือตอนบน: องค์ความรู้และยุทธศาสตร์ในระบบการผลิตไม้ผล

สนับสนุนทุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

#### วาระประชุม

บททวน “สถานการณ์ และมาตรการช่วยเหลือการตลาดลำไย ปี 2547 ของรัฐบาล”

ระดมความคิดจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาลำไยให้กับภาครัฐ

#### ปัญหาและข้อเสนอแนะจากเกษตรกร

##### การจัดการข้อมูล

- ◆ ด้านการผลิต เลือกลุ่มตัวอย่างที่ถูกต้องในการสัมภาษณ์
- ◆ ด้านการตลาด สถาบันการศึกษามีการศึกษาช่องทางการค้าลำไย ในขณะนี้เส้นทางรถขนส่งลำไยสู่ประเทศจีนมีปัญหา จากลำไยอบแห้งคุณภาพดีของไทย เมื่อถึงปลายทางกลายเป็นลำไยคุณภาพต่ำ เนื่องจากมีการปลอมปนของลำไยจากเวียดนามระหว่างขนส่งผ่านประเทศพม่า
- ◆ การเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงานราชการไปสู่เกษตรกรยังมีน้อย และข้อมูลไปถึงเกษตรกรมีความคลาดเคลื่อน
- ◆ โครงการรับจำนำลำไยของรัฐบาล ปี 47 การประสานงานของ อตก. กับ มช. ในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพลำไย ยังไม่มีความสอดคล้องกัน

### การจัดการด้านการตลาด

- ◆ ให้รัฐบาลซื้อลำไยอบแห้งภายในโครงการรับจำนำ ปี 2545-2546 จำนวน 40,000 ตัน ไปทำลายทิ้ง เพื่อไม่ให้หมุนเวียนกลับมาในระบบตลาดอีก เพราะจะมีผลกระทบต่อราคาของลำไยปี 2547 และปีถัดไป
- ◆ ในปี 2547 ไม่ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงด้วยการรับจำนำลำไย หรือรับซื้อลำไยอีก แต่ขอทุนสนับสนุนให้เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อขายตามกลไกตลาด
- ◆ ตลาดส่งออกลำไยอบแห้งของไทยมีปริมาณจำกัดเพียงไม่กี่ประเทศในแถบเอเชีย ควรหาทางลดพื้นที่ปลูกลำไย และหาพืชอื่นมาปลูกทดแทน แม้จะยังมีโอกาสขยายการส่งออกไปยังประเทศจีนได้อีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจีนใช้ลำไยเป็นตัวแทนของตามังกรในการไหว้เจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มณฑลหูหนาน และมณฑลยูนนาน ในส่วนของเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการส่งลำไยอบแห้งไปขายประเทศจีน ยังต้องเผชิญปัญหาอีกมาก ทั้งด้านการบริหารจัดการผลิต และการขนส่งสินค้า เช่น สหกรณ์ไม่เข้มแข็ง มีการคอร์รัปชันทั้งในกลุ่มเกษตรกรเอง และในระบบการตลาด รวมทั้งความสามารถในการแข่งขันกับบริษัทส่งออกเดิม
- ◆ ในปี 2548 นี้ น่าจะมีคณะกรรมการแก้ไขราคาผลผลิตทุกพืชในระดับจังหวัด โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีหน้าที่แก้ไขปัญหาทางด้านราคาของผลิตผลทางเกษตร

### สรุปผลการระดมความคิดจากเกษตรกร เจ้าหน้าที่จากภาครัฐ และนักวิชาการ

#### การคาดการณ์ปริมาณผลผลิต

พื้นที่ปลูกลำไยมีส่วนสำคัญยิ่งในการประมาณการณ์ผลผลิต ที่ผ่านมามีการสำรวจโดยสำนักงานเกษตรจังหวัด โดยผ่านเกษตรอำเภอ ที่มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ระดับตำบลไปสอบถามจากเกษตรกร แต่เกษตรกรไม่เชื่อถือความถูกต้องของข้อมูลจากภาครัฐ และเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน แล้วนำข้อมูลที่ได้อัดประกาศให้เกษตรกรในหมู่บ้านรับรู้ เพื่อเป็นการตรวจสอบกันเองในหมู่บ้าน วิธีการนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในระดับตำบล

นอกจากนี้ น่าจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการลำไยระดับจังหวัดและระดับชาติ เพื่อดำเนินการเรื่องนี้โดยเฉพาะ เพราะแม้จะมีข้อมูลจำนวนมากที่สำนักงานเกษตรจังหวัด แต่ยังขาดคณะกรรมการดำเนินงาน

ส่วนเจ้าหน้าที่ของภาครัฐกล่าวว่า หน่วยราชการมีระบบรายงานการผลิตพืชระดับอำเภอ และตำบลอยู่แล้ว แต่อาจมีความคลาดเคลื่อนของข้อมูลอยู่บ้าง เนื่องจากข้อมูลบางอย่างต้องใช้การคาดคะเน และในบางครั้งเองเกิดจากการให้ข้อมูลที่ไม่ตรงตามความเป็นจริงของเกษตรกรเอง

ดังนั้น การประมาณการณ์ผลผลิตควรจัดตั้งเป็นกลุ่มติดตามผลผลิต ให้เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นแกนหลัก เพราะมีเจ้าหน้าที่ในระดับตำบลอยู่แล้ว และประมาณการณ์ผลผลิตในแต่ละพื้นที่ร่วมกับองค์กรในท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พร้อมทั้งให้องค์กรท้องถิ่นดังกล่าวเป็นผู้รับรองการประมาณการณ์ผลผลิต

ส่วนข้อมูลทางด้านพื้นที่ปลูกลำไยนั้นที่มีอยู่แล้วค่อนข้างแน่นอนและชัดเจน แต่ปัญหาของการประมาณการณ์ผลผลิตจะอยู่ที่ความแม่นยำของข้อมูลที่ระยะต่างๆ โดยเน้นเฉพาะลำไยที่ออกตามฤดูกาล จึงได้ร่วมกันกำหนดระยะเวลาประมาณการณ์ที่คาดว่าจะได้ผลที่ถูกต้องและแม่นยำเป็น 2 ระยะ คือ

- ◆ ช่วงที่ 1 วันที่ 10 มีนาคม เป็นระยะดอกบาน และเริ่มติดผลแล้วบางส่วน จะประมาณการณผลผลิตได้ในระดับหนึ่ง
- ◆ ช่วงที่ 2 วันที่ 25 เมษายน เป็นช่วงที่ติดผลแล้ว และผ่านลมพายุฤดูแล้งในช่วงเดือนมีนาคม-กลางเดือนเมษายน ไปแล้ว จะทำให้ความคลาดเคลื่อนในการประมาณการณผลผลิตน้อยลง

ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
		10	25								
		ดอก	ผล								

### ต้นทุนการผลิต

- ◆ ต้นทุนการผลิต ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกร การลงทุน
- ◆ การผันแปรของต้นทุนเกิดขึ้นประจำปี เช่น น้ำมัน ความเสียหายจากภัยธรรมชาติ
- ◆ ต้องการกำหนดมาตรฐานในการเก็บข้อมูลต้นทุนการผลิตให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- ◆ ต้นทุนการผลิตโดยเกษตรกร
  - เกษตรกรรายย่อย 8 บาท/กก. บัณฑิตการผลิตต่ำ ใช้แรงงานในครัวเรือน
  - สวนขนาดกลาง 12 บาท/กก. มีแรงงานจ้าง
  - ระดับสูง 16 บาท/กก. ใช้เทคโนโลยีสูง และแรงงานจ้าง
- ◆ คุณภาพของผลผลิตขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิต การจัดการแบบก้าวหน้าจะได้คุณภาพดีกว่า
- ◆ ต้นทุนการผลิตที่รายงานจากหน่วยงานของรัฐ 13 บาท/กิโลกรัม ใกล้เคียงกับต้นทุนของเกษตรกร

### ลำไยอบแห้ง

จากมาตรการรับซื้อลำไยสดของรัฐบาล แล้วให้บริษัทเอกชนรับไปอบแห้งนั้น เกษตรกรเห็นว่า ส่วนหนึ่งควรจะมี การประเมิน กลุ่ม/สหกรณ์ ที่มีศักยภาพในการอบด้วยเตาอบไอน้ำ ซึ่งจะได้อำนาจอบแห้งคุณภาพดี ครั้งละหลายๆ เพื่อรับจ้างอบแห้งกับรัฐบาล

ส่วนเกษตรกรที่มีเตาอบขนาดเล็กแบบเดิมอยู่แล้ว ทั้งใน จ.เชียงใหม่ และ จ.ลำพูน จำนวน 20,000 เตา มีกำลังผลิตลำไยอบแห้งได้ 120,000 ตัน/ปี ต้องการการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนจากภาครัฐ เป็นเงิน 60,000 บาท/เตา/ปี เป็นเงินกู้ยืมพร้อมดอกเบี้ย เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการอบแห้งลำไย เช่น ค่าน้ำมัน ค่าแก๊ส เพื่อให้เกษตรกรผลิตลำไยอบแห้ง ให้กลุ่มหรือสหกรณ์เป็นผู้ขายผลผลิต แล้วค่อยมีมาตรการรับซื้อหรือรับจำนำลำไยแห้งอีกทอดหนึ่ง ถ้าไม่สามารถกระจายผลผลิตได้ ซึ่งในปี 2547 ที่ผ่านมากเกษตรกรแบกรับภาระค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไม่ไหว จึงต้องไปรับจ้างอบแห้งลำไยจากรัฐบาลแทน ได้ 3-4 บาท/กิโลกรัม แต่ก็ประสบปัญหาเรื่องการจ่ายเงินล่าช้า

นอกจากนี้เกษตรกรยังเสนอให้สถาบันการศึกษา ช่วยพัฒนากระบวนการอบแห้งลำไยด้วยเตาขนาดเล็ก เพื่อลดต้นทุนการอบแห้ง เพื่อให้ได้ลำไยอบแห้งคุณภาพดีสม่ำเสมอทั้งเตา และลดระยะเวลาในการอบ เพราะขณะนี้เจ้าของเตาขนาดเล็กส่วนใหญ่ ยังเป็นหนี้ค่าเตากับรัฐบาลอยู่ จึงน่าจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มากกว่าจะไปสนับสนุนให้สร้างเตาอบไอน้ำเพียงอย่างเดียว และในขณะนี้ได้มีสถาบันการศึกษาพัฒนาเทคนิค และการลดต้นทุน

ทุนการอบแห้งอยู่ เช่น การใช้เชื้อเชื้อยอบเตาขนาดความจุ 2 ตัน ใช้ต้นทุนเพียง 300 บาท/เตา/ครั้ง หรืออาจพัฒนาเป็นเชิงข้าวโพดก็จะมีประสิทธิภาพดีกว่า

ส่วน จ.เชียงราย ใน อ.พาน มีเตาอบแห้งลำไยขนาดเล็กเพียง 2,000 เตา เสนอให้รัฐบาลสนับสนุนเตาอบไอน้ำ ต่อบลละ 2 เตา (รัฐบาลพิจารณาให้ต่อบลละ 1 เตา/12 ห้อง)

ราคาของเตาอบไอน้ำ ตั้งแต่ 6-12 ล้านบาท แล้วแต่จำนวนห้อง มี 3, 6, 9, 12 ห้อง อบได้ห้องละ 1 ตัน ใช้ระยะเวลา 3 วัน การใช้เตาอบไอน้ำทำให้ต้นทุนการอบลำไยลดลง แต่ขณะนี้ เตาอบไอน้ำที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอกับปริมาณลำไยทั้งหมด เพราะลำไยจะแก่พร้อมเก็บเกี่ยวพร้อมกันภายใน 1 เดือน

- การส่งลำไยอบแห้งไปยังต่างประเทศ กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ ควรมีการเตรียมความพร้อมข้อมูลในหลายด้าน เช่น

◆ ข้อมูลในส่วนของกลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ ทั้งด้านสมาชิก การก่อตั้ง ศักยภาพของกลุ่ม เป็นต้น ในขณะนี้พบว่า กลุ่ม/สหกรณ์เกี่ยวกับลำไย ที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน มีเพียงร้อยละ 60 เท่านั้น ซึ่งกลุ่ม/สหกรณ์เหล่านี้มีสมาชิกที่เป็นทั้งเกษตรกร พ่อค้ารายย่อย/ผู้ประกอบการ แต่ก็มีส่วนในการผลักดันอุตสาหกรรมลำไย

◆ ข้อมูลการผลิต ควรควบคุมได้

◆ ข้อมูลคุณภาพผลผลิต ควรควบคุมให้ได้ตามมาตรฐาน

◆ ข้อมูลการจัดตลาดภายใน แหล่งจำหน่ายในประเทศ

◆ ข้อมูลการจัดตลาดภายนอก แหล่งจำหน่ายต่างประเทศ ปัจจุบันมีกลุ่ม/สหกรณ์ ร้อยละ 20 ที่

สามารถจัดตลาดตลาดภายนอกได้ แต่ยังต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือด้วยการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้ากับต่างประเทศ และการสนับสนุนเงินทุนสำหรับกลุ่ม/สหกรณ์ เพื่อเป็นค่าเดินทางติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ

◆ การมีตราสินค้าของตนเอง เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม/สหกรณ์

- ข้อเสนอในการแก้ปัญหาการค้าลำไยปี 2548 จากพลเอกบัณฑิต พิริยาสัยสันติ (ตัวแทน อบจ.ลำพูน) :

◆ กำจัดลำไยอบแห้งเก่า ปี 2545 และ 2546 ให้หมด เพื่อป้องกันการนำกลับมาขายซ้ำ

◆ ให้องค์กรท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ซื้อขอลำไยทั้งสดและอบแห้ง

◆ ขอให้รัฐสนับสนุนงบประมาณให้กับองค์กรท้องถิ่น ขึ้นต่ำประมาณ 2,000 ล้านบาท สำหรับสร้างโกดัง เตาอบ เครื่องคัดแยกขนาด และเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อ

◆ จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจควบคุมส่วนปฏิบัติการ ส่วนปฏิบัติการจะประกอบด้วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต.)

สหกรณ์ ชมรม กลุ่ม เกษตรกรผู้ผลิตลำไย

ผู้แทนของหน่วยเฉพาะกิจ

และสามารถเพิ่มเติมหน่วยต่างๆ ตามความเหมาะสมได้

◆ ให้เกษตรกรสามารถกู้เงินกองทุนได้รายละ 100,000-200,000 บาท เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อลำไยเข้าเตาอบของตัวเอง จะเกิดการแข่งขันในการซื้อลำไยสด

◆ เงินทุนส่วนหนึ่งให้ อบจ. อบต. เทศบาล ใช้รับซื้อลำไยอบแห้งจากเกษตรกรที่มีเตาอบของตน ขณะเดียวกันก็ให้ซื้อลำไยสดไปอบแห้งด้วย เพื่อให้เกิดการแข่งขันในตลาดมากขึ้นจะส่งผลให้ราคาสูงตาม

- ◆ ให้ อบจ. หาดลาลทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสามารถทำสัญญาซื้อขายโดยตรงกับต่างประเทศ
- ◆ เก็บเงินเข้ากองทุน 0.20 บาท/กิโลกรัม เพื่อไว้บริหารงานในปีต่อๆ ไปรัฐบาลโดยไม่จำเป็นต้องจ่ายกองทุนอีก ท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาด้วยกองทุนตนเอง และสามารถคืนเงินสนับสนุน 2,000 ล้านบาทของรัฐบาลได้

- จากข้อเสนอดังกล่าวเกษตรกรเองต้องมีการเตรียมตัวเกี่ยวกับ

- ◆ ตลาดล่วงหน้า ความเป็นไปได้ และโครงสร้าง
- ◆ เพิ่มศักยภาพการจัดการด้านการตลาดให้กับกลุ่ม/สหกรณ์
- ◆ การศึกษาพื้นที่
- ◆ การเตรียมความพร้อมด้านผลผลิต

- ได้เสนอให้มีการผลักดัน พระราชบัญญัติกองทุนลำไย ขึ้นอีกครั้ง